

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie uczestnictwa Unii w partnerstwie w dziedzinie badań i innowacji w regionie Morza Śródziemnego (PRIMA) podejmowanym wspólnie przez kilka państw członkowskich”

[COM(2016) 662 final – 2016/0325 (COD)]

(2017/C 125/12)

Sprawozdawca: **Emilio FATOVIC**

Wniosek o konsultację	Komisja, 18.10.2016, Rada, 9.11.2016, Parlament, 27.10.2016
Podstawa prawna	Art. 188 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	REX
Data przyjęcia na sesji plenarnej	26.1.2017
Sesja plenarna nr	522
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	164/3/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Zgodnie ze swymi wieloma wcześniejszymi opiniami Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) przyjmuje z zadowoleniem uczestnictwo w programie PRIMA, którego celem jest opracowanie wspólnych innowacyjnych rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo, wydajność i zrównoważoność systemów zaopatrzenia w wodę i żywność w basenie Morza Śródziemnego zarówno pod względem ochrony środowiska, jak i kosztów.

1.2 EKES uważa, że uczestnictwo w programie PRIMA wniosłoby wartość dodaną dla całej UE, gdyż umożliwiłoby zintegrowane zajęcie się pewnymi głębokimi przyczynami niestabilności w regionie Morza Śródziemnego, które przyczyniają się do masowej migracji. Z drugiej strony, partnerstwo umowne i odejście od podejścia dwustronnego na rzecz wspólnego podejścia wielostronnego mogłyby sprawić, że program PRIMA byłby istotnym modelem w nadchodzących latach.

1.3 Komitet uważa, że niezbędnym warunkiem powodzenia PRIMA jest naprawdę kompleksowe, wielopoziomowe i wielosektorowe podejście wraz z konkretnymi i wymiernymi celami w dziedzinie zrównoważoności, odporności, jakości życia i pracy, praw człowieka i demokracji.

1.4 EKES popiera propozycję oparcia uczestnictwa w programie PRIMA na art. 185 TFUE, by zagwarantować możliwie największą integrację na płaszczyźnie naukowej, związanej z zarządzaniem i finansowej, włączając po raz pierwszy na równych warunkach państwa członkowskie i państwa trzecie. Włączając wszystkie te aspekty w szerszą strategię makroregionalną na rzecz regionu Morza Śródziemnego, która uwzględniałaby wszystkie inne obszary polityki (EPS), inicjatywy i partnerstwa (Unia dla Śródziemnomorza) realizowane już w tym regionie, można by skuteczniej rozwiązywać wspólne problemy wspólnie z państwami trzecimi zgodnie z zasadą *współrozwoju i wspólnego decydowania*.

1.5 EKES popiera zasadę, w myśl której środki finansowe UE na program PRIMA byłyby równe środkom krajowym i w wypadku braku lub opóźnienia składki ze strony państwa wspierającego Komisja miałaby możliwość proporcjonalnego zmniejszenia wkładu finansowego UE.

1.6 Komitet popiera utworzenie PRIMA-IS, które jest jednostką ds. realizacji odpowiedzialną za zarządzanie programem PRIMA i jego kontrolę. Ma nadzieję, że będzie się ona cechować otwartym zarządzaniem i przewidywać sprzyjające włączeniu mechanizmy udziału, zwłaszcza nowych państw trzecich czy też państw członkowskich. Ponadto wyraża życzenie, by wszystkie potencjalnie zainteresowane strony (regiony, władze lokalne, uczelnie wyższe i organizacje społeczeństwa obywatelskiego) wzięły udział w PRIMA-IS, tak by umocnić zarządzanie tą jednostką i przyczynić się do wspólnego wskazania i monitorowania oddziaływania programu na gospodarkę, zatrudnienie i społeczeństwo.

1.7 Zgodnie z zasadą przekrojowości z innymi kierunkami polityki UE, EKES zaleca połączenie PRIMA z pakietem dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym i wszystkimi powiązаныmi z nim inicjatywami (np. użytkowanie gruntów i zastosowanie nawozów).

1.8 Komitet podkreśla ponownie palącą potrzebę sporządzenia *dyrektywy ramowej w sprawie gleby*, która uwzględniałaby różnice występujące pomiędzy różnymi krajami UE w celu jak najlepszego ukierunkowania działalności innowacyjnej i badawczej w ramach programu PRIMA.

1.9 EKES podkreśla, że program musi uwzględniać wodę w sposób kompleksowy, biorąc pod uwagę aspekt ekologiczny, gospodarczy i społeczny, a także cały cykl hydrologiczny, w tym jego etapy sztuczne, z myślą o zrównoważonym rozwoju. Należy więc opracować sprawiedliwsze podejście do poboru wody, które opierałoby się na wyważeniu wymogów, konkurencji między sektorami gospodarczymi i energetycznymi, potrzeby zachowania ekosystemów słodkowodnych i obowiązku zagwarantowania obywatelom ich podstawowego prawa.

1.10 EKES uważa, że program „Horyzont 2020” jest najbardziej odpowiednim narzędziem dystrybucji funduszy, i popiera decyzję o włączeniu dużej części działań przewidzianych w programie PRIMA do tzw. *wyzwań społecznych*. Zaleca zwłaszcza wspieranie projektów badawczych i innowacyjnych sektora rolnego i produkcji żywności o silnym oddziaływaniu społecznym, które są przystępne pod względem kosztów i łatwe do przeniesienia, lecz które przewidują popularyzację tradycyjnej wiedzy, przeciwdziałając zjawisku drenażu mózgowi i promując wzrost gospodarczy i szanse na rynku pracy zgodnie z celami zrównoważonego rozwoju.

1.11 EKES opowiada się za tym, by w wypadku, gdy wyczerpała się krajowa pula środków finansowych i co najmniej jeden projekt nie mógł zostać sfinansowany za pomocą środków krajowych, zapewnić finansowanie ze wsparcia PRIMA-IS. Takie finansowanie, które nie może przewyższyć 20 % całego wkładu UE w program PRIMA, zagwarantuje realizację projektów wysokiej jakości.

1.12 EKES popiera udział podmiotów pochodzących z krajów UE nienależących do PRIMA, jeżeli ich kompetencje nie są dostępne w krajach należących już do programu PRIMA. W takim wypadku ich stopa finansowania nie może przekroczyć 50 % w zakresie badań i innowacji i musi mieścić się w przedziale 35–50 % w odniesieniu do innowacji. Umożliwi to realizację ambitnych projektów z punktu widzenia UE i wsparcie krajów, które zamierzają się przyłączyć i zainwestować w program PRIMA.

1.13 W związku z dużymi trudnościami wielu państw trzecich biorących już udział w programie „Horyzont 2020” w szybkim i skutecznym dopełnieniu wymogów formalnych programu, Komitet ma nadzieję, że wymogi te zostaną uproszczone tam, gdzie jest to możliwe z jednoczesnym aktywnym wspieraniem procesu budowania zdolności.

2. Wprowadzenie

2.1 Według Organizacji Narodów Zjednoczonych w basenie Morza Śródziemnego mieszka 180 mln, czyli połowa ze wszystkich osób nieposiadających dostatecznego dostępu do wody na całej planecie⁽¹⁾. To z kolei ma poważne konsekwencje dla odżywiania, zdrowia, środków utrzymania, standardu życia i poziomu dobrobytu.

2.2 W sprawozdaniu FAO „Mediterra 2016” podkreślono, że w ostatnich latach zjawisko to nasiliło się z powodu niestabilności politycznej, zmiany klimatu i szybkiego wzrostu populacji. Do tych czynników dochodzi ponadto potrójne marnotrawstwo związane z nieprawidłowym użytkowaniem zasobów naturalnych, marnotrawieniem żywności i powolnym zanikaniem tradycyjnej wiedzy⁽²⁾.

2.3 Do głównych przyczyn fali migracyjnej uderzającej w Europę należą problemy związane z niedoborem zasobów wodnych oraz dostępnej i zrównoważonej produkcji żywności. Jeżeli nie zapobiegnie się im u źródła, nie można będzie stawić czoła ich konsekwencjom ani w krótkiej, ani w długiej perspektywie.

⁽¹⁾ UNEP/Map-Plan Bleu, *State of the Environment and Development in the Mediterranean*, Ateny, 2009 r. W basenie Morza Śródziemnego dostępne są zaledwie 3 % zasobów wodnych całej planety. Według Organizacji Narodów Zjednoczonych każdy człowiek potrzebuje co najmniej 1 700 m³ wody rocznie, by móc żyć godnie. W regionie Morza Śródziemnego zamieszkałym przez 460 mln osób aż 180 mln uważanych jest za nieposiadające dostatecznego dostępu do wody, gdyż rocznie na głowę przypada poniżej 1 000 m³ wody. Z tego aż 80 mln osób ma dostęp do mniej niż 500 m³, co oznacza, że żyją one w skrajnym ubóstwie pod względem dostępu do zasobów wodnych.

⁽²⁾ CIHEAM/FAO. *Mediterra 2016. Zero Waste in the Mediterranean. Natural Resources, Food and Knowledge*, Paris, Presses de Sciences Po, 2016.

2.4 Inwestycje w badania naukowe i innowacje dokonywane przez państwa członkowskie w regionie Morza Śródziemnego w zakresie zaopatrzenia w wodę i zrównoważonej produkcji żywności nie zostały nigdy dostosowane do ogromu wyzwania i często ograniczały się do form rozproszonej współpracy, regulowanej przez umowy dwustronne.

2.5 Pomysł partnerstwa w dziedzinie badań i innowacji w regionie Morza Śródziemnego (PRIMA) zrodził się z okazji eurośródziemnomorskiej konferencji poświęconej nauce, technologii i innowacji, która odbyła się w 2012 r. w Barcelonie. Celem jest wzmocnienie współpracy eurośródziemnomorskiej w zakresie badań i innowacji w ramach szerszych celów polityki zewnętrznej Unii w odniesieniu do południowego sąsiedztwa⁽³⁾.

2.6 Komisja Europejska sporządziła szczegółową ocenę skutków⁽⁴⁾ oraz wniosek dotyczący udziału w programie⁽⁵⁾ będący przedmiotem analizy niniejszej opinii w nawiązaniu do konkluzji Rady ds. Konkurencyjności z dnia 5 grudnia 2014 r. oraz formalnego wniosku przedstawionego przez państwa członkowskie i państwa trzecie z basenu Morza Śródziemnego w grudniu tego samego roku⁽⁶⁾.

3. Streszczenie wniosku Komisji

3.1 Podstawą prawną udziału w programie PRIMA jest art. 185 TFUE. Dzięki temu instrumentowi w trakcie realizacji wieloletniego programu ramowego Unia może, za zgodą zainteresowanych państw członkowskich, wziąć udział w programach badawczych i rozwojowych zainicjowanych przez kilka państw członkowskich, w tym w strukturach utworzonych w celu wykonania tych programów.

3.2 Dziesięcioletni program zostanie wspólnie zainicjowany przez czternaście krajów:

- dziewięć państw członkowskich: Cypr, Francję, Grecję, Włochy, Luksemburg, Maltę, Portugalię, Republikę Czeską i Hiszpanię,
- dwa państwa trzecie uczestniczące w programie „Horyzont 2020”: Izrael i Tunezję,
- trzy państwa trzecie nieuczestniczące w programie „Horyzont 2020”: Egipt, Liban i Maroko.

3.2.1 Udział państw trzecich nieuczestniczących w programie „Horyzont 2020” będzie podlegać umowie międzynarodowej z UE, tak by poszerzyć system prawny PRIMA.

3.3 Strategicznym celem programu jest rozwój wspólnych innowacyjnych rozwiązań w zakresie systemów zaopatrzenia w wodę i żywność pilnie potrzebnych w regionie Morza Śródziemnego. Dzięki tym rozwiązaniom systemy zaopatrzenia w wodę i żywność będą bardziej bezpieczne, skuteczne, wydajne i zrównoważone zarówno pod względem ochrony środowiska, jak i kosztów.

3.4 Program PRIMA zostanie włączony w szersze ramy działań wysokiego szczebla i będzie obejmować inne inicjatywy europejskie poza dziedziną badań naukowych i innowacji. Należą do nich min.:

- dyplomacja w dziedzinie nauki,
- przegląd europejskiej polityki sąsiedztwa (EPS),
- cele zrównoważonego rozwoju,
- migracja,
- europejska dyplomacja klimatyczna po konferencji COP 21.

⁽³⁾ COM(2016) 385. Komunikat Komisji w sprawie ustanowienia nowych ram partnerstwa z państwami trzecimi w ramach Europejskiego programu w zakresie migracji.

⁽⁴⁾ SWD(2016) 332 final.

⁽⁵⁾ COM(2016) 662 final.

⁽⁶⁾ Taki wniosek został przedstawiony przez 19 krajów.

3.5 Zgodnie z komunikatem Komisji w sprawie ustanowienia nowych ram partnerstwa z państwami trzecimi w ramach Europejskiego programu w zakresie migracji⁽⁷⁾ program PRIMA ma na celu zajęcie się głębokimi przyczynami migracji z wykorzystaniem wszystkich dostępnych kierunków polityki UE⁽⁸⁾, za pośrednictwem mechanizmu partnerstwa umownego.

3.6 Co się tyczy *pomocniczości*, PRIMA ma kształt wspólnego programu opartego na krajowych programach i działaniach uczestniczących państw członkowskich i państw stowarzyszonych oraz obejmującego te programy i działania, ze wsparciem i udziałem Unii. Wielostronne i wielosektorowe podejście w połączeniu z dużymi inwestycjami w zasoby powinno umożliwić realizację zarówno technicznych, jak i politycznych celów średnio- i długoterminowych, których nie udało się dotychczas państwom członkowskim osiągnąć samodzielnie.

3.7 Jeżeli chodzi o *proporcjonalność*, uczestnictwo Unii w programie PRIMA będzie odbywać się w granicach kompetencji przewidzianych w TFUE i ograniczy się do ułatwiania i wspierania realizacji celów programu PRIMA przez uczestniczące państwa, między innymi dzięki wsparciu finansowemu. Państwa uczestniczące będą musiały współpracować na rzecz lepszej koordynacji, dostosowania i integracji odpowiednich krajowych programów lub działań, a ostatecznie opracować wspólny długofalowy program badań strategicznych.

3.8 Unia zapewni wsparcie finansowe poprzez współfinansowanie w wysokości równej inwestycjom krajowym. Maksymalna kwota wkładu Unii, w tym środki EFTA, wynosi 200 mln EUR. Zostanie ona udostępniona z programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont 2020” i pokryje siedem rocznych planów prac w okresie 2018–2024.

3.9 Maksymalny wkład UE nie może przekraczać środków przekazanych przez państwa wspierające. Ponadto w wypadku braku lub obniżenia składki państw uczestniczących w programie PRIMA Komisja może proporcjonalnie zmniejszyć wkład finansowy UE.

3.10 Komisja przewiduje, że dziesięcioletnia realizacja programu wymaga sporządzenia kompleksowego programu badań strategicznych i jego pełnego wdrożenia poprzez szereg transnarodowych zaproszeń do składania wniosków prowadzonych przez różne państwa uczestniczące i realizowanych przez specjalną jednostkę ds. realizacji. Wkładem UE zarządzać będzie przede wszystkim główna jednostka ds. realizacji PRIMA o nazwie PRIMA-IS.

3.11 Komisja przewiduje, że roczne plany prac zagwarantują spójność i koordynację wszystkich działań PRIMA i zostaną ukierunkowane na realizację ogólnych i szczegółowych celów przewidzianych w programie. Roczny plan prac, który podlega zatwierdzeniu przez Komisję, będzie obejmować:

- transnarodowe zaproszenia do składania wniosków finansowanych z PRIMA-IS z wkładem UE, zgodnie z zasadami uczestnictwa w programie „Horyzont 2020”,
- działania finansowane wyłącznie przez państwa uczestniczące, które będą uwzględniane, by osiągnąć wkład równoważny wobec wkładu Unii.

Działania te zostaną ocenione przez komisję ekspertów zewnętrznych przed uwzględnieniem w rocznym planie prac.

3.12 Coroczne sprawozdanie na temat PRIMA-IS dotyczyć będzie obu rodzajów działań i będzie mogło prowadzić w razie potrzeby do korekt i zmian, w tym – po odpowiedniej decyzji Komisji – w zakresie wkładu finansowego. Ponadto program PRIMA zostanie poddany w 2022 r. ocenie śródkresowej, a w 2028 r. – ocenie końcowej.

⁽⁷⁾ Zob. przypis 3.

⁽⁸⁾ Edukacja, badania, zmiana klimatu, energia, środowisko, rolnictwo.

4. Uwagi ogólne

4.1 Zważywszy, że:

- EKES wielokrotnie podkreślał, że woda⁽⁹⁾ oraz zrównoważony charakter łańcucha produkcji żywności i produkcji rolnej⁽¹⁰⁾ muszą być podstawowymi tematami polityki europejskiej obecnie i w przyszłości.
- Komitet ponadto zwrócił uwagę, że obecny kryzys zasobów wodnych i kryzys żywnościowy w krajach regionu Morza Śródziemnego⁽¹¹⁾ jest – oprócz wojen i braku poszanowania praw podstawowych – jedną z głównych przyczyn fali migracji, która dotarła do Europy.
- EKES nie raz mówił o konieczności wzmocnienia współpracy z krajami trzecimi, zwłaszcza z tymi, które zostały objęte europejską polityką sąsiedztwa i Unią dla Śródziemnomorza, aby skuteczniej podejmować *wspólne wyzwania*⁽¹²⁾, zgodnie z koncepcją *współrozwoju*⁽¹³⁾.
- Komitet wielokrotnie zalecał podjęcie zdecydowanych i skutecznych działań w celu rozwiązania problemów będących przyczyną obecnego kryzysu politycznego, gospodarczego, społecznego i humanitarnego w regionie Morza Śródziemnego⁽¹⁴⁾.

EKES przyjmuje z zadowoleniem program PRIMA pod warunkiem, że będzie on realizowany w sposób rzeczywiście całościowy⁽¹⁵⁾, wielopoziomowy⁽¹⁶⁾ i międzysektorowy⁽¹⁷⁾. Jest to niezbędne dla jego powodzenia i osiągnięcia konkretnych i mierzalnych standardów w zakresie zrównoważonego rozwoju⁽¹⁸⁾, odporności, jakości życia i pracy, praw człowieka i demokracji.

4.2 Komitet zgadza się z propozycją Komisji, popieraną przez rządy krajowe, regiony, władze lokalne, uczelnie wyższe, organizacje społeczeństwa obywatelskiego i wszystkie zainteresowane strony⁽¹⁹⁾, by za podstawę programu PRIMA przyjąć art. 185 TFUE, aby zapewnić możliwie najpełniejsze zintegrowanie poziomu naukowego i finansowego oraz zarządzania, a także zaangażowanie państw członkowskich i krajów trzecich.

4.3 Komitet uważa, że program PRIMA może stanowić istotną inicjatywę i doskonały wzór, gdyż pozwoli na wyjście poza logikę dwustronnych umów o partnerstwie, które jak dotąd – wraz z brakiem funduszy – uniemożliwiały spójne działania wobec niektórych z głównych problemów w regionie Morza Śródziemnego w szerszej perspektywie *strategii makroregionalnej na rzecz Śródziemnomorza*⁽²⁰⁾.

⁽⁹⁾ Opinie EKES-u (Dz.U. C 44 z 15.2.2013, s. 147, Dz.U. C 12 z 15.1.2015, s. 33).

⁽¹⁰⁾ Opinia EKES-u (Dz.U. C 303 z 19.8.2016, s. 64).

⁽¹¹⁾ Opinia EKES-u (Dz.U. C 347 z 18.12.2010, s. 41).

⁽¹²⁾ Opinia EKES-u (Dz.U. C 383 z 17.11.2015, s. 91).

⁽¹³⁾ Rezolucja w sprawie wkładu EKES-u w program prac Komisji Europejskiej na 2017 r., 2016. Punkt 9.4: „Priorytetem powinna być ocena EPS. Stosunki z państwami w południowym i wschodnim regionie Morza Śródziemnego nie powinny skupiać się na podejściu obronnym opartym na aspektach związanych z bezpieczeństwem lub kryzysem uchodźczym. Zamiast tego należy je przekształcić w politykę wspólnego rozwoju na zasadzie równego partnerstwa”.

⁽¹⁴⁾ Opinia EKES-u: „EKES z zadowoleniem przyjmuje najnowszą propozycję Komisji, by »uwzględnić zewnętrzny wymiar kryzysu związanego z uchodźcami« [...]. Ta najnowsza propozycja pokazuje, że walka z podstawowymi przyczynami migracji nie ogranicza się do spraw wewnętrznych i bezpieczeństwa, lecz powiązana jest także z innymi obszarami polityki, takimi jak handel, rozwój, polityka zagraniczna czy integracja. Jest to zgodne z zasadą spójności strategii politycznych, jeśli chodzi o międzynarodową współpracę rozwojową UE”. (Dz.U. C 71 z 24.2.2016, s. 75, pkt 1.7).

⁽¹⁵⁾ Opinia EKES-u w sprawie opracowania strategii makroregionalnej dla regionu Morza Śródziemnego (Dz.U. C 44 z 15.2.2013, s. 1, pkt 1.4).

⁽¹⁶⁾ Opinia EKES-u: „EKES jest zdania, że mimo niezwykle delikatnej [...] sytuacji panującej w regionie Morza Śródziemnego, spełnione są wszystkie warunki, aby można było zainicjować wielopoziomowy dialog między Komisją, państwami członkowskimi, krajami uczestniczącymi we współpracy eurośródziemnomorskiej, władzami lokalnymi i regionalnymi oraz społeczeństwem obywatelskim w celu stworzenia – podzielonej na dwie części – strategii makroregionalnej dla regionu Morza Śródziemnego, która będzie zaspokajać potrzeby regionu, zwiększając jego konkurencyjność w skali międzynarodowej”. (Dz.U. C 44 z 15.2.2013, s. 1, pkt 1.1).

⁽¹⁷⁾ Opinia EKES-u w sprawie: „Promocja energii odnawialnej a europejska polityka sąsiedztwa: przypadek eurośródziemnomorski” (Dz.U. C 376 z 22.12.2011, s. 1, pkt 1.3, 1.10 i 1.11). Opinia EKES-u w sprawie wymiaru zewnętrznego europejskiej polityki energetycznej (Dz.U. C 264 z 20.7.2016, s. 28, pkt 1.1, 1.2.3 i 1.3). Opinia EKES-u w sprawie zrównoważonej eksploatacji zasobów rybołówstwa Morza Śródziemnego (Dz.U. C 43 z 15.2.2012, s. 56).

⁽¹⁸⁾ Opinia EKES-u w sprawie celów na okres po roku 2015 w regionie eurośródziemnomorskim (Dz.U. C 383 z 17.11.2015, s. 44).

⁽¹⁹⁾ PRIMA Impact Assessment – Stakeholder Event. Malta, dnia 17 kwietnia 2016 r.

⁽²⁰⁾ Opinia EKES-u w sprawie: „W kierunku strategii na rzecz rozwoju spójności w basenie Morza Śródziemnego” (Dz.U. C 170 z 5.6.2014, s. 1).

4.4 EKES popiera zasadę, w myśl której środki finansowe UE na program PRIMA byłyby równe środkom krajowym i w wypadku braku lub opóźnienia składki ze strony państwa wspierającego Komisja miałaby możliwość proporcjonalnego zmniejszenia wkładu finansowego UE.

4.5 Komitet uważa, że PRIMA-IS jest niezbędną i kluczową strukturą wykonawczą służącą zarządzaniu programem PRIMA oraz przeznaczonymi na niego funduszami europejskimi, z funkcją kontrolną. Ma zatem nadzieję, że będzie się ona cechowała otwartym stylem zarządzania.

4.6 EKES uważa, że program „Horyzont 2020” jest najbardziej odpowiednim narzędziem dystrybucji funduszy, i popiera decyzję o włączeniu dużej części działań przewidzianych w programie PRIMA do tzw. *wyzwań społecznych*, ze względu na ich całościowy i ponadnarodowy charakter⁽²¹⁾.

4.6.1 Komitet stwierdza, że obecnie wiele państw trzecich uczestniczących już w programie „Horyzont 2020” skarży się na duże trudności, by sprawnie i skutecznie sprostać jego formalnym wymogom. Wobec tego EKES oczekuje uproszczenia, w miarę możliwości, tych wymogów, by ułatwić uczestnictwo i osiągnięcie jak najlepszych wyników.

5. Uwagi szczegółowe

5.1 Komitet stwierdza, że nie wszystkie państwa śródziemnomorskie zostały objęte omawianym procesem. Zasadniczo każde inne państwo członkowskie lub kraj trzeci powinny mieć możliwość uczestniczenia w inicjatywie PRIMA pod warunkiem wniesienia wkładu finansowego. Jednak EKES zauważa, że przystąpienie nowych krajów trzecich musi zostać jednomyślnie zatwierdzone przez Zgromadzenie Ogólne PRIMA-IS, w którym zasiadają przedstawiciele rządów krajowych⁽²²⁾. Zgodnie z sytuacją społeczno-polityczną kandydującego kraju trzeciego Komitet zaleca UE, by stosowała bardziej integracyjne podejście i zrezygnowała z mechanizmu jednomyślności, by głosowanie nie dawało możliwości zgłaszania weta jednych państw wobec innych. Należy je zastąpić zasadą większości kwalifikowanej. Zalecamy ponadto, by wśród działań mających na celu realizację programu przewidziano szeroką gamę poziomów gotowości technologicznej (TRL), by objąć wszystkie etapy produkcji naukowej.

5.2 EKES zaleca, by program miał charakter rzeczywiście przekrojowy w stosunku do innych już realizowanych lub przyszłych polityk i inicjatyw unijnych, by zwiększyć jego oddziaływanie. Zauważa zwłaszcza potrzebę spójnego postępowania w wypadku pakietu dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym⁽²³⁾. Czynniki ten odegra kluczową rolę, jeśli chodzi o zrównoważone użytkowanie wód i zrównoważoną produkcję żywności i produkcję rolną (np. użytkowanie gruntów i korzystanie z nawozów⁽²⁴⁾).

5.2.1 Komitet uważa, że inicjatywa PRIMA podkreśla ponownie palącą potrzebę sporządzenia *dyrektywy ramowej w sprawie gleby*⁽²⁵⁾, która uwzględniałaby różnice występujące pomiędzy różnymi krajami UE, niezbędnej dla jak najlepszego określenia i ukierunkowania działalności innowacyjnej i badawczej.

5.3 EKES zaleca podejście wielopoziomowe uwzględniające aktywny udział organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Może ono odegrać kluczową rolę w realizacji i upowszechnianiu nie tylko szczegółowych celów, ale także celów ogólniejszych, takich jak demokratyzacja i wzmocnienie kontroli przestrzegania praw człowieka w wielu krajach trzecich⁽²⁶⁾. Z tego względu Komitet oczekuje bezpośredniego udziału organizacji społeczeństwa obywatelskiego w formie komitetu konsultacyjnego, także w ramach PRIMA-IS, tak by umocnić zarządzanie tą jednostką i przyczynić się do wspólnego określenia i monitorowania oddziaływania społeczno-gospodarczego tego programu⁽²⁷⁾.

5.4 EKES opowiada się za tym, by w wypadku, gdy wyczerpała się krajowa pula środków finansowych i co najmniej jeden projekt nie mógł zostać sfinansowany za pomocą środków krajowych poprzez agencje krajowe, zapewnić finansowanie ze wsparcia PRIMA-IS. Takie finansowanie ze strony UE nie może przewyższyć 20 % całego wkładu UE. Jeżeli dodatkowe fundusze okażą się niewystarczające, wybrany zostanie kolejny projekt na liście. Środek ten będzie miał podstawowe znaczenie dla utrzymania wysokiej jakości realizowanych projektów.

⁽²¹⁾ Opinia EKES-u w sprawie: „WIT i PPP a „Horyzont 2020”” (Dz.U. C 34 z 2.2.2017, s. 24).

⁽²²⁾ COM (2016) 662 final. Art. 12 ust. 2.

⁽²³⁾ Opinia EKES-u w sprawie pakietu dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym (Dz.U. C 264 z 20.7.2016, s. 98).

⁽²⁴⁾ Opinia EKES-u w sprawie: „Gospodarka o obiegu zamkniętym – nawozy” (Dz.U. C 389 z 21.10.2016, s. 80).

⁽²⁵⁾ Opinia EKES-u w sprawie strategii tematycznej w dziedzinie ochrony gleby (Dz.U. C 168 z 20.7.2007, s. 29). Opinia EKES-u w sprawie: „Gospodarka o obiegu zamkniętym – nawozy” (Dz.U. C 389 z 21.10.2016, s. 80, pkt 1.4 i 3.6).

⁽²⁶⁾ Opinia EKES-u w sprawie społeczeństw obywatelskich w regionie eurośródziemnomorskim (Dz.U. C 376 z 22.12.2011, s. 32).

⁽²⁷⁾ Opinia EKES-u w sprawie zarządzania strategiami makroregionalnymi (Dz.U. C 12 z 15.1.2015, s. 64).

5.5 EKES popiera udział podmiotów pochodzących z krajów UE nienależących do PRIMA, jeżeli ich kompetencje nie są dostępne w krajach należących już do programu PRIMA. W takim wypadku ich stopa finansowania nie może przekroczyć 50 % kosztów kwalifikowalnych w zakresie badań i innowacji i musi mieścić się w przedziale 35–50 % kosztów kwalifikowalnych w zakresie innowacji. Umożliwi to utrzymanie wysokiego poziomu realizacji projektów z punktu widzenia UE i jednocześnie wsparcie krajów, które zamierzają się przyłączyć i zainwestować w program PRIMA.

5.6 EKES podkreśla, że problematykę wody należy potraktować w sposób kompleksowy, biorąc pod uwagę aspekt ekologiczny, gospodarczy i społeczny, a także cały cykl hydrologiczny, w tym jego etapy sztuczne wynikające z nowych technologii, z myślą o zrównoważonym rozwoju. UE musi więc opracować sprawiedliwsze podejście do poboru wody, które odpowiadałoby wymaganiom i konkurencji w gospodarce i energetyce, potrzebie zachowania ekosystemów słodkowodnych i zagwarantowania obywatelom ich podstawowego prawa⁽²⁸⁾.

5.7 EKES przypomina, że jednym z największych problemów regionu Morza Śródziemnego, a zwłaszcza jego wybrzeża afrykańskiego, jest zanik zrównoważonych tradycyjnych technik produkcji rolnej związany z drenażem mózgow (głównie młodych ludzi). Zaleca, by w analizach i badaniach o wysokiej jakości dodanej w ramach programu „Horyzont 2020” opracować działania o znacznym oddziaływaniu społecznym, dostępne finansowo i łatwe do rozpowszechniania, by wykorzystać tę wiedzę oraz sprzyjać wzrostowi gospodarczemu i zatrudnieniu.

Bruksela, dnia 26 stycznia 2017 r.

Georges DASSIS
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽²⁸⁾ Opinia EKES-u w sprawie włączenia polityki wodnej do innych obszarów polityki europejskiej (Dz.U. C 248 z 25.8.2011, s. 43, pkt 1.13).